

**מידעון בנושא
משפחה מוגנת בנגב**

אודות המדריך:

מדריך זה יוצא לאור כחלק מפרויקט מגן למשפחה - יוזמה של עמותת "סדרה" ועמותת "אדי'אר" בשיתוף עם מרכז אעלאם. הפרויקט, הנתמך על ידי האיחוד האירופי, נועד להגביר את המודעות של נשים ערביות בנגב לזכויותיהן, במיוחד בכל הנוגע לאלימות במשפחה ולאלימות באופן כללי.

המדריך מנגיש לנשים ערביות בנגב מידע על אלימות על כלל צורותיה, וכן מתייחס לחוקים בישראל המגנים על נשים מפני אלימות. כמו כן, כולל המדריך רשימה של מוקדים שנותנים מענה לנשים נפגעות אלימות, ופורש את זכויותיהן של הנשים על פי חוק, גם בנושאי תעסוקה או בריאות.

המדריך כולל גם רשימה של התנהגויות חברתיות ובין-אישיות הדורשות התייחסות בכל הנוגע לאלימות על שלל סוגיה ולאפליית נשים, וכן כולל רשימה של "נורות אדומות" - סימני אזהרה המתריעים על כך שאותן התנהגויות יוצאות מכלל שליטה ועלולות להביא לפגיעה בנשים ובזכויותיהן.

כמו כן מציג המדריך רשימה של מונחים חשובים בתחום של שמירה על זכויות האישה, אשר יכולה לשמש גם מעסיקים ובעלי עניין אחרים במגעייהם עם נשים.

נשים ערביות בנגב - תמונת מצב ונתונים:

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בסוף שנת 9102 הגיע מספרם של האזרחים הערבים בנגב ל-2,000,072, 07% מהם מתגוררים ביישובים מוכרים ואילו 03% הנותרים מתגוררים בכפרים לא מוכרים. על פי הנתונים, 9.05% מהאזרחים האלו הם נשים, לעומת 1.94% גברים.

הנשים הערביות בנגב סובלות מדיכוי צולב של מספר מעגלים, חברתיים וממסדיים כאחד. הנשים חיות בחברה שמרנית פטריארכלית, שבה הגבר הוא ראש המשפחה, ונשמר בה אי שוויון מגדרי בסיסי שמעמיד את הנשים במצב לא פשוט. מצב זה קיבע את הסטריאוטיפים על תפקידיה המסורתיים של האישה שהתבססו דרך מנהגים, מסורת ותרבות.

אלימות: הגדרה, סוגים וסיבות:

אלימות היא פעולה בעלת אופי מוסרי או חומרי המלווה בכוח ובפגיעה בזולת, במסגרתה נעשה שימוש בכוח פיזי או פסיכולוגי כדי לאלץ אדם לפעול בניגוד לרצונו, באמצעות כוח או איום בכוח, העלול לגרום לפגיעות גופניות או לנזקים נפשיים.

https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/190b1890-42f3-ea11-8119-100155d0af32a/2_190b1890-42f3-ea11-8119-00155d0af32a_11_16415.pdf

https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/polygamy_final_report/he/2_polygamy_final_report.pdf

האפליה החברתית כלפי נשים היא גורם משמעותי המגביל את עצמאותן, ומועצם עוד יותר על ידי האפליה הממסדית נגד נשים ערביות בנגב.

על פי סקר של עמותת איתך-מעכי, 65% מהמשתתפות בסקר לא דיווחו על גילויי אלימות כלפיהן.

השיעור הגבוה ביותר של אלימות בתוך

שיעור הנשים הערביות בנגב בעלות תואר ראשון נמוך ב-80% מהממוצע הארצי.

השיעור הנמוך ביותר של השכלה

86% - נתמכי ביטוח לאומי בכפרים הלא מוכרים בנגב.

השיעורים הגבוהים ביותר של נתמכי

42% ממקבלי דמי אבטלה בנגב הם נשים ערביות.

שיעור האבטלה הגבוה ביותר

66.6% מהתושבים העניים בנגב הם ערבים.

שיעור העוני הגבוה ביותר

סוגי אלימות:

● אלימות פיזית:

אלימות פיזית היא סוג האלימות המוכר ביותר. זהו מצב שבו אדם אחד פוגע בגופו של אדם אחר, בידיים ריקות או בסיוע חפץ כלשהו. כמו כן, אלימות פיזית יכולה לכלול גם התנהגות מסוגים אחרים שגורמת לפגיעה גופנית, כגון הרעבה, טיפול לקוי או טמפרטורה לא מתאימה.

● אלימות נפשית:

אלימות נפשית היא אלימות שגורמת לצלקות נפשיות, ואנשים רבים נחשפים אליה בשלב כלשהו בחייהם. אלימות מסוג כזה באה לידי ביטוי כאשר אדם אומר או עושה דבר מה שגורם לאחר להרגיש טיפש או חסר ערך. אלימות נפשית יכולה ללבוש צורה של האשמה, קנאה, לעג או פגיעה ברכוש של אחרים.

● אלימות מילולית:

אלימות מילולית היא אחת מסוגי האלימות הנפוצים ביותר, גם אם לעתים המפעילים אותה אינם מודעים לכך שהם נוהגים באלימות מילולית. סוג כזה של אלימות יכול לכלול עלבונות או אמירות לא הגונות כלפי אחר, כפי שאנו רואים לעיתים קרובות ברשתות החברתיות.

● אלימות כלכלית:

סוג זה של אלימות בא לידי ביטוי כאשר אדם מבזבז את כספו של אדם אחר ללא הסכמתו או עושה שימוש לרעה בכספו, למשל על ידי שליטה בעבודתו, בין אם מדובר במניעת גישה למשאבים כלכליים או באילוף, מעילה, סחיטה, שימוש לרעה בכוח או באפטרופסות על אדם אחר.

● **הטרדה מינית:**

הטרדה מינית היא כל מעשה שנעשה בו שימוש בסחטנות מינית, בין אם מדובר באיום בפרסום תמונות או שיחות טלפון שמטרתו להביך ולפגוע באדם המאויים, או בשימוש בשפה מינית לא מותאמת כלפי נערות ונשים במטרה להשפיל אותן או להפעיל עליהן לחץ להיכנס לקשר רגשי או מיני לא רצוי, במיוחד במערכות יחסים שבהם יש פערי סמכות, למשל במקומות עבודה.

● **אלימות מינית:**

אלימות מינית היא כל מצב שבו אדם מאלץ אדם אחר לבצע מעשה מיני כלשהו בכפייה. לא מדובר בהכרח ביחסי מין מלאים, אלא גם כל אילוף פיזי אחר, שימוש בביטויים בעלי תוכן מיני או כפיית צפייה בתכנים מיניים. מניעה של סיפוק מיני או מניעת חינוך מיני נחשבים גם הם לסוג של אלימות מינית.

● **אלימות חברתית:**

אלימות חברתית באה לידי ביטוי כאשר אדם גורם נזק לחברו בגלל מסורות ומנהגים חברתיים. בראש הרשימה הזו נמצאים כפיית נישואים בגיל צעיר, רצח נשים ומנהגים נוספים מסוג זה.

הגורמים לאלימות:

נסיבות אישיות הקשורות לתוקף:

גורמים אישיים הקשורים לאישיות ולזהות של אותו אדם, ומשקפים את יחסי הגומלין בין בני אדם, כגון:

- תחושת תסכול מצטברת וביטחון עצמי נמוך.
- חוסר יכולת של האדם להתמודד עם בעיותיו ולפתור אותן.
- משברי התבגרות וקשיי התמודדות עם הגיל.
- קושי בתקשורת וביצירת קשרים חברתיים והפרעות נפשיות שונות.
- רגשי נחיתות וקיפוח.
- אנוכיות, יהירות, וחוסר יכולת לשלוט בדחפים.

גורמים בסביבה הקרובה (המעגלים החברתיים של אותו אדם - למשל השכונה, בית הספר, מקום העבודה, המדינה):

- תפיסות חברתיות מוטעות לגבי נשים, ילדים וניהול משק הבית.
- תפיסות חברתיות שעל פיהן החזק צריך לשלוט בחלש.
- נורמות חברתיות, מנהגים ומסורות התומכים בשימוש באלימות כאמצעי להתמודדות ולחינוך.
- עוני, אבטלה, בעיות דיור וצפיפות במשק הבית.
- בידוד וקשרים רופפים עם העולם החיצון.
- גורמים חברתיים (החברה הרחבה שבה חיים אנשים, התרבות הכוללת).
- תרבות המעודדת סטריאוטיפים מגדריים וחלוקת תפקידים נוקשה בין גברים לנשים.
- נורמות שמעודדות שליטה של גברים על נשים ועל ילדים.

- מחסור בכוח אדם מוסמך לטיפול במקרים של אלימות במשפחה.
- בלבול ערכי שנוצר כתוצאה משינויים חברתיים מהירים.
- לחץ נפשי כתוצאה מקצב חיים מהיר.
- צפיפות ומרחב מחיה מוגבל.

גורמים שעלולים להגביר את הסיכויים לגילויי אלימות במשפחה:

גורמים משפחתיים:

- חילוקי דעות עקרוניים בין בני זוג, התפוררות ופירוק המשפחה.
- תפיסות שגויות לגבי נישואים וחלוקת התפקידים בין ההורים.
- יחס מפלה בין גברים ונשים, גם בתוך המשפחה.
- תפיסה של נשים כנחותות מגברים.
- כישורים הוריים לקויים וחוסר ידע באשר לגידול ילדים.

האם החוק הישראלי מגן על נשים?

בישראל חוקקו מספר חוקים שנועדו להגן על נשים מפני אלימות, חוסר שוויון הזדמנויות בתעסוקה, ואף נגד ריבוי נשים, שהוא מנהג נפוץ בנגב. להלן נביא סקירה קצרה בנושא, המתמקדת בעיקר בחוק למניעת אלימות בתוך המשפחה. החוק למניעת אלימות במשפחה אושר בישראל בשנת 1991, ונועד להגן על כל פרט החשוף לאלימות בתוך המשפחה.

נוסח החוק: החוק קובע כי הפעלת אלימות נגד קרוב משפחה היא אסורה, והעובר על החוק ייענש.

קרוב משפחה הוא כל אדם הקשור בקשר דם לפוגע, כגון סב, סבתא, אב, אם, נכדים, אחים, דודים ובני דודים, או בקשר משפחתי שאינו קשר דם, כגון בן או בת זוג, בן זוג של האם, בת זוג של האב או ילדי בן/בת הזוג, ילדים מאומצים או בוגרים. החוק אוסר על כל הפעלת אלימות מצד "קרוב משפחה" או "בעל קשר דם" - כמפורט לעיל - ומגדיר את זכותו של הקורבן לבקש הגנה במקרה של תקיפה או אלימות נגדו. ההגדרה המורחבת של אלימות כוללת, בנוסף לאלימות פיזית ומינית, גם התנהגות פוגענית כמו עלבונות, השפלה, איומים, קנאה קיצונית, שליטה במערכות היחסים של הקורבן עם בני משפחתו וחבריו, מעקב אחר התנהגות האישה, וכן מניעת גישה למשאבים כלכליים.

בנוסף לחוק זה, התקבלו מספר החלטות וחוקים נוספים שנועדו להבטיח שוויון זכויות והזדמנויות לנשים בכל תחום:

שוויון זכויות:

חוק שיווי זכויות האישה (1951)	נועד להבטיח שוויון בפני החוק, להבטיח זכות בנכסים לנשים נשואות ולקבע את האפוטרופסות של שני בני הזוג על ילדיהם.
חוק שוויון זכויות בעבודה (1988)	אוסר על אפליית עובד מכל סיבה שהיא, כולל סוגיות מגדר.
חוק שכר שווה לעובדת ולעובד (1996)	אוסר על אי שוויון בשכר בין עובדים בתפקידים דומים.
החוק למניעת הטרדה מינית (1998)	אוסר על הטרדה מינית של גברים או נשים.

חוקים נוספים העוסקים בזכויות נשים:

חוק עבודת נשים (1954)	מקבע את זכויותיהן של נשים עובדות, כגון הזכות לחופשת לידה ולהיעדרות מסיבות אחרות הקשורות בהיריון ובלידה.
------------------------------	---

<p>מגדיר את זכותן של נשים לפרוש לפנסיה בכל גיל בין גיל הפרישה לנשים (נכון להיום - 62) לבין גיל הפרישה לגברים (67), ומאפשר לנשים לפרוש לפנסיה לפני גברים.</p>	<p>חוק גיל הפרישה (2004)</p>
<p>מעניק לנשים חצי נקודת זכות המזכה בהקלה במס.</p>	<p>חוק מס הכנסה</p>
<p>פוטר מתשלום נשים נשואות שאינן עובדות או עובדות כעקרות בית (אך הן עדיין מבוטחות).</p>	<p>חוק ביטוח לאומי (1954)</p>

החלטות ממשלה:

<p>כחלק מהחלטת הממשלה להגדיל את שיעור ההשתתפות של תושבי הנגב, ובמיוחד של הנשים, בשוק העבודה, החליטה הממשלה לאמץ את החלטה 2345 החל מה-29 בינואר 2017. החלטה זו מגדירה טיפול בתופעת הפוליגמיה, כולל עונשים לגברים שיישאו מספר נשים.</p>	<p>החלטה מס' 2345 - התמודדות עם תופעת הפוליגמיה</p>
---	--

אם נחשפתם לאלימות, תוכלו לפנות למוקדים הבאים:

על פי החלטת ממשלה, כל המוקדים
פעילים 24 שעות ביממה:

מחלקות רווחה ברשויות המקומיות

פנייה לרשות המקומית

100

פנייה כתובה למספר:
055-7000128

118

קו סיוע ממשלתי לנפגעות
ולנפגעי תקיפה מינית

04-6566813

מחלקות רווחה- רשויות ערביות בנגב:

שם הרשות	מס' טלפון	דואר אלקטרוני
מועצה אזורית נווה מדבר יישובים: אבו קרינאת/ קסר אלסר/ ביר הדאג' אבו תלול	08-6256417	dr.maged@abubasma.org.il
מועצה אזורית אל קסום יישובים: אלראבין/ אום בטין/ אלסייד/ סועא/ מכחול/ כוחלה/ אלדריגאת	509100494	
עיריית רהט	08-9914814	alubrasaeed@gmail.com
מועצה מקומית חורה	08-6868470	shahdaj@gmail.com
מועצה מקומית אלקייה	08-6512368	revahalakia@gmail.com
מועצה מקומית כסייפה	08-6591334	nasira@post.bgu.ac.il
מועצה מקומית תל-שבע	08-6293923	revahatel7@gmail.com
מועצה מקומית ערערה	08-9971504	taleb1972@hotmail.com
מועצה מקומית שגב שלום	08-6209102	tsofit.goren07@gmail.com

עמותות חברה אזרחית:

דרכי התקשרות עם העמותה	סוג האלימות				שם העמותה
	כללית	מינית	כלכלית	פיזית	
*6724 180035330	x				עמותת "ל.א. לאלימות נגד נשים"
על ידי פנייה לעובד/ת סוציאלית/ת או אחרי פנייה למשטרה	x				מרכזים לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה ובחברה
1299	x				תמיכה נפשית לנשים קורבנות אלימות במשפחה או למניעה ולטיפול באלימות בתוך המשפחה
03-5270016 03-5231675	x				מוקד החירום של נעמ"ת
08-6422626		x			מסל"ן: מרכז הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית ואלימות, נגב.
1202		x			איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית
04-6566813	x				נשים נגד אלימות

	X				אישה לאישה
03-6923791	X				ויצ"ו
*9201	X				נעמ"ת
03-6599359			X		החצר הנשית
072-2507770			X		רוח נשית - עצמאות כלכלית לנשים נפגעות אלימות
1700501201	X				הקו לקשיש - תמיכה בנשים מבוגרות נפגעות אלימות
03-7686666	X				על"ם - סיוע לנערות במצוקה ובסיכון
02-6780606	X				המועצה לשלום הילד
02-9936900	X				אור שלום - טיפול בנערות במצוקה ובסיכון
04-8661890	X				כיאן - ארגון פמיניסטי
04-8140766 04-8235252	X				אד'אר - פורום אנשי ונשות מקצוע למאבק בפשעי רצח נשים
04-8533044		X			א-סיוואר
03-7797372			X		לובי הנשים

נורות אדומות / כיצד תדעו שאתן בסכנה:

“נורות אדומות” הן סימני אזהרה - אופן התנהגות או אופן התנהלות במערכת יחסים - שעלולים להוביל להתפתחות של מערכות יחסים לא תקינות, עד כדי פגיעה ותקיפה של אדם על ידי אדם אחר.

התנהגויות כאלו, כאשר הן חוזרות על עצמן, מהוות נורות אדומות. אפשר לזהותן בקשרים זוגיים, אך גם בקשרים משפחתיים בין אחים לאחיות או בין אבות לבנות.

- אלימות מילולית ונפשית מתחילה בעלבונות, מילים פוגעניות וקללות.
- אדם אלים יכול ללעוג לילדה או לאישה, לעתים בפומבי, תוך השפלה שלה או השתקתה. הוא יכול לרמוז שדבריה של האישה מגוחכים ואין טעם להקשיב להם, למנוע ממנה לדבר בפני אנשים ולהשפיל אותה מולם.
- ביקורת מתמשכת על כל דבר שאת עושה או אומרת, האשמה ותוקפנות (תחושה שאת צריכה לבקש סליחה על כל דבר שאת עושה או אומרת).
- איסור על לימודים בבית הספר או באוניברסיטה או איסור על עבודה מחוץ לבית.
- איסור על החזקת טלפון נייד או שליטה בטלפון ומעקב אחרי שיחות וצ'אטים.
- ביקורת על הלבוש ועל בחירות אופנתיות, דרישה ללבוש בסגנון מסוים.
- קנאה קיצונית - חשדנות כלפי כל אדם שאת מחייכת אליו או

מדברת איתו, בחינה בשבע עיניים של כל אינטראקציה שלך עם אדם אחר, חקירות בנוגע למגעים עם אנשים אחרים (עם מי דיברת, על מה דיברת איתו, האם את בוגדת).

- שליטה: הוא מחליט על כל דבר שנוגע לחיך, מדבר בשמך (מחליט במה תעבדי ודורש ממך להתייעץ איתו בכל דבר).
- את מפחדת לעשות משהו בגללו (עושה משהו מתוך מחשבה על מה הוא יגיד, או נמנעת ממשהו בגלל חשש שיצעק עליך).
- את מבטלת תוכניות בגללו.
- בידוד: הוא מונע ממך להיפגש עם חברים ובני משפחה (דורש שתנתקי איתם את הקשר, אומר לך שהם לא מוצאים חן בעיניו והוא לא רוצה שתדברי איתם).
- פתיל קצר: הוא מתפרץ לעתים קרובות, על כל דבר קטן (אם לא ענית לו לטלפון או אם לא חזרת הביתה בזמן).
- אלימות גופנית: הוא זורק עליך דברים, או מנסה לפגוע בך פיזית (דחיפות, מכות, שימוש בחפצים חדים ואיום על חיך).
- אלימות מינית: ניסיונות לכפות יחסי מין בין בני זוג או בין קרובי משפחה.
- איומים חוזרים על חיך.

אם את או מישהו ממכריך מתמודד או מתמודדת עם התנהגויות כאלו בבית מצד בעל, אח או אב, חשוב לפנות לאחד הגורמים המקצועיים ברשימה שלעיל ולבקש עזרה.

הערה חשובה: חלק מההתנהגויות המצוינות לעיל יכולות להתקיים במערכות יחסים נורמטיביות ואינן נתפסות כאלימות. עם זאת, חשוב לציין שכאשר התנהגויות כאלו חוזרות על עצמן שוב ושוב, באופן תכוף שיוצר תחושת איום ופחד, מדובר במערכת יחסים אלימה וחשוב

לפנות אל גורמים מוסמכים ולבקש סיוע.

חלק מהסימנים הללו עשויים לצוץ כבר בתקופה הראשונית של היכרות והיקשרות בין בני זוג, ובכך לנבא קשר זוגי אלים בעתיד. מודעות לסימני האזהרה בשלב מוקדם יכולה למנוע סבל וכאב בהמשך.

מונחים שחשוב להכיר:

תפקידים סטריאוטיפיים של נשים

תפקידים חברתיים שנקבעים על פי מגדר מכוח מסורות, מנהגים ודפוסים תרבותיים מושרשים.

חברה פטריארכלית

סדר חברתי שבו גברים מחזיקים בכל הסמכויות הבסיסיות בחברה, כולל סמכויות פוליטיות, מוסריות ומשפטיות, אשר מעניקות להם שליטה מוחלטת ברכוש וזכויות יתר.

העצמת נשים

מהלכים שנועדו לחזק נשים ולסייע להן לקבל החלטות המתאימות להן ולחייהן, ובכך לחזק נשים ולאפשר להן לצבור כוח ולשלוט בחייהן.

פמיניזם

תנועה הפועלת למען שינוי חברתי במציאות חייהן של נשים ובכלל, ומנסה להוביל לשוויון זכויות בין גברים לנשים בהיבטים כלכליים, חברתיים, תרבותיים ופוליטיים.

מגדר

התפקידים החברתיים המיוחסים לנשים או לגברים על פי הנורמות החברתיות. למשל: אישה מצופה להיות עקרת בית, בעוד הגבר עובד מחוץ לבית.